

133502

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 24-lea.

Nr. 217

1934.

Noroc și veselie!

**„Măriuța Sabie“ și alte schițe
umoristice din viața poporului**

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Nicolae Lupu.

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

**„Asociațiunea pentru literatura română
și cultura poporului român“, „ASTRA“.**

Intemeiată în 1861.

**PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.**

**Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Moga.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.**

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate părțile societății românești.

**E datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, cettind publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000 [—]
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000 [—]
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500 [—]
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50 [—]
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10 [—]

651521

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 24-lea.

Nr. 217

1934.

Noroc și veselie!

„Măriuța Sabie“ și alte schițe
umoristice din viața poporului

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Nicolae Lupu.

BIBL. UNIV. CLUJ

BCU Cluj-Napoca

1914 -1. VI. 1935

RBCFG201504418

EXEMPLAR LEGAL

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trăiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

Noroc și veselie!

— Către cetitori. —

Noroc și veselie! Iată două cuvinte pe cari românul le rostește atât de des; două lucruri pe cari și le dorește atât de mult.

N'ar gusta românul dintr'un păhărel de vin sau de rachiu — Doamne ferește — până n'ar zice tovarășului său: — Noroc să dea Dumnezeu! Să ai noroc! —, și dacă n'are cui zice, mai bine nu bea, dacă nu cumva e un bețivan de aceia cari de frica femeii, beau prin pivniță și prin cămară. Dar și atunci — dacă nu cu glas tare, cel puțin în mîntea sa, — zice vorba cîntecului:

*Inchinare-aș, dar n'am cui,
Inchinare-aș codrului,
Frunzei și norocului...*

sau:

*Să trăiești, frate noroace!
De te-ai face mai încoace!...*

Veselia tot atât de mult și-o dorește românul ca și norocul. Unde aude de veselie, se duce de

l'ar costa cât de mult, căci românul din firea lui e om vesel.

Când cineva vrea să câştige pe român sau vrea să-l aibă în casa sa și să și-l facă prieten, îi făgăduiește veselie. Astfel, când pristavul, cu plosca cu rachiu în traistă, aleargă prin sat ca să cheme la vre-un ospăț, în fiecare casă zice aceleași cuvinte: — Cinstiții socri mari (sau mici) vă roagă să luați parte și dumneavoastră la un scaun de odihnă și la un păhar de veselie.

Românul iubește veselia, căci într'ânsa el se simte mai tare, mai puternic decât orice năcaz. La veselie el este gata să facă altuia orice bine poate să facă, să ajute cu orice, să-și dea până și cămașa din spate și să ierte ori cui. Poate pentru aceea s'a și născut cântecul:

Așa-i românul la veselie,

El toți și toate să trăiască-ar vrea...

și nu știe cum și-ar răzbuna pe aceia cari i-ar strica veselia, precum sună și cântecul:

-- Păsărică gălbinie,

Rău mi-ai mai cântat tu mie,

Dintr'a mea copilărie;

De-aș ști unde locuești

Și cu ce mi te hrănești,

Să văd ce pasăre-mi ești;

Ca să pun mâna pe tine

Și să nu mai cânți la nime...

Când însă din veselie se face beție — și asta nu se întâmplă rar de tot, — atunci să te ferească Dumnezeu de români veseli. Cântecelul se schimbă în urlete; iar în loc de urări de noroc, adeseori câte un păhar se mai sparge în câte un cap de român sau câte un briceag își mai ascunde vârful printre niște coaste, căci așa e românul, când dela veselie a trecut la beție.

Și nice nu se întâmplă rar, că după câte o veselie, câte un român vesel umblă câteva zile cu câte un ștergar legat la cap sau chiar pe la moașa, dacă nu pe la doftorul sau pe la arvocatul. Dar și atunci se mângăie, că — cel puțin — și-a făcut cheful și s'a veselit, apoi doar nădrăgarii aia încă trebuie să trăiască din ceva!

Dar pe cât de vesel e românul, tot pe atât e și de norocos sau, mai bine zis „prieten al norocului“. Când se întâlnesc doi inși, își zic: — Noroc să dea Dumnezeu! iar când se despart își zic: — Noroc bun! Apoi în tot răul, el găsește și ceva noroc.

Dacă cineva a căzut și și-a rupt o coastă, vecinii îndată îl mângăie că a „avut noroc“, că nu și le-a rupt toate. Dacă cineva și-a pus banii de pe vite în cărți, a avut noroc că nu s'au și bătut, cum adesea se întâmplă la jocul de cărți. Ce noroc mare este apoi când cuiva îi moare

soacra, mai cu seamă dacă a și rămas de ea vre-o sumuliță de bani, vre-un vițel sau vre-un purcel!

Dacă oarecuiva i-a născut nevasta un ficior, Doamne, ce om norocos! Dacă i-a născut fetiță; norocul că e citavă și sănătoasă. Dacă a născut un copil chilav ori bolnav; norocul că a scăpat mama..., și așa românul întotdeauna e plin de noroc. Nu înzadar a scris o gazetă ungurească, în 1916, când armata română ocupase Brașovul și Făgărașul, că românii sunt poporul cel mai norocos dintre toate neamurile pământului.

Dacă oarecuiva îi merge bine în viață, se zice că a dat cu mâinile în noroc, când a fost mic; dacă îi merge bine de tot, se zice că a și mâncat noroc, când a fost mic de se târa prin casă. Dacă cineva primește vre-o moștenire neașteptată, se zice că a dat norocul peste el; iar de găsește vre-o comoară, se zice că a dat el peste noroc; și așa mai departe.

Cartea aceasta s'a scris cu scopul de a înmulți cititorului norocul și veselia. Ii va înmulți norocul — dar nu ca acela când își rupe coastele, — ci iată cum:

Până când citește omul cartea asta, de bună seamă că nu va merge pe la crâșmă, și astfel

nu își va pierde vremea, nu se va amesteca în vorbele oamenilor beți, nu își va cheltui bănușii din șerpar și își va tulbura mintea. Și apoi ce noroc mai mare ca ăsta vrei, ca tu să fii întotdeauna în pace cu toți oamenii, cu banii în șerpăruț, ca să ai pe ce să-ți cumperi oțet și sare, și apoi sănătos și sprinten ca un pițigoiu!

Omul se va veseli apoi, căci în cartea asta va afla lucruri șoade, cari îl vor face să râdă și să-și mai uite de năcazuri. Va afla întâmplări cari îl vor înveseli ori de câte ori își va aduce aminte de ele, și astfel întotdeauna va fi cu sufletul înviorat, așa, încât nu-l vor putea copleși năcazurile și lipsurile, căci va învăța să-și bată joc de ele și să le îndure cu mai multă tărie.

Și asta — să mă credeți că e o binefacere, — căci în vremea din urmă prea ne-am obișnuit a ne văiera! Cu cine te întâlnești și se plânge că suferă. Și, într'adevăr, suferă toată lumea: — unul de foame, altul de prea — sătul; altul de sete, altul că a beut prea mult. Unul e prea sărac, altul e prea bogat și are prea multe cheltuieli. Unul are prea mult de lucru, altul e „șomer“ și n'are ce lucra. Unul e năcăjit că are prea mulți copii, altul e năcăjit, la fel, fiindcă nu are de loc sau are numai unul; dar și acela

e rău cât zece! Unul are bani depuși la bancă și nu-i poate scoate; altul are numai datorii și nu le poate plăti. Unul suferă pentru că e primar și toate oalele din sat se sparg în capul lui; altul suferă, la fel, pentru că n'a putut să ajungă la primărie, nici cel puțin în „conșil”. Unul se plânge că nevastă-sa a fost bogată și îi poruncește ea; altul că a fost prea săracă și acum n'are ce îi trebuie. A unuia e prea frumoasă, încât toți tinerii din sat se uită după ea; a altuia e prea urâtă, așa că nimenea nu se uită, nici nu schimbă vreo vorbă cu ea. Unuia îi merge foalele, altuia nu-i merge de loc..., și așa: întreagă lumea suferă, unul de una, altul de alta, numai de prostie nu suferă nimenea, căci prostia, săraca, nu doare!

Toată lumea se vaieră, deși răul nu e mai mare decât altă dată, numai cât ne-am obișnuit unul dintr'altul să ne văierăm, ca și cum, când auzi pe cineva fluierând sau cântând, îți vine să fluieri și să cânti și tu; sau dacă vezi pe cineva căscând, îți vine să-ți descleștezi și tu fălcile.

Citind această carte, omul va birui mai ușor mărunțișurile năcazurilor de toate zilele și se va ridica asupra lor. Va câștiga apoi o armă puternică împotriva urâtului din serile cele lungi de peste iarnă, va avea despre ce să vorbească,

când va fi cu mai mulți oameni laolaltă și îi va înveseli pe toți cu povestirile culese din această carte și va ști să răspundă la orice întrebare sucită, pe care i-ar pune-o cineva.

Dar, mai presus de toate, din istorioarele aflătoare în această cărticică omul va putea trage foarte multe învățături bune și folositoare. Persoanele cari sunt ascunse sub nume șoade și întortochiate, sunt persoane aievea, cari trăiesc printre noi, și fiecare va putea să afle pe unul sau pe altul, chiar în satul său. Eu nu am făcut altceva decât le-am dat o formă oarecare, și ceea ce — poate, — au făcut mai mulți, eu le-am pus în cărca unuia, căruia i-am dat și un nume, care să se potrivească cu mintea lui.

Din pățaniile acelora vei învăța de ce să te ferești și pe lângă asta te vei și veseli și vei râde cu toți cei din jurul tău.

Cele mai multe dintre aceste istorioare au fost publicate în gazeta „Unirea Poporului“ dela Blaj, altele prin „Calendarul dela Blaj“, iar altele sunt cu totul proaspete.

Și acum încheiu, dorind cititorului noroc și veselie, și poftă bună la răs!

Blaj, la sărbătoarea sfântului Nicolae, 1932.

N. Lupu, profesor.

Măriuța Sabie.

Să te ferească Dumnezeu de sgârcituri la rânză, de vecsăl (poliță) protestat, de jucuț și de mulerea rea și năpraznică la casă — zicea într'o zi badea Toader Ariniș, care se vede că era pățit, săracul, cel puțin de unele.

Nu doară că n'ar fi dus-o el bine cu nevasta lui, care era o bunătate de femeie, de să te legi cu ea la rană; dar avea o năpraznică de vecină, de să-ți tai haina și să fugi de ea cât vezi cu doi ochi.

Lelea Măriuță, care pentru limbuța și răutatea ei a fost poreclită „Sabia“, era într'adevăr o sabie veninoasă și de amândouă părțile ascuțită. Nu era zi lăsată de Dumnezeu în care să nu se certe cu cineva. Pentru o nimica-toată îi sărea țandăra și apoi — dă-i să meargă! — melița din gură, măi, om de Dumnezeu, de gândeai că-i e „mașinanghever“ pe pustietățile Galției, nu alta.

Nu era modru să țină cineva harț cu lelea Sabie, că ți-l mâzgălea și ți-l nămângea, frate, de nici cu Târnavă mare nu se mai putea spăla. Oamenii din sat se fereau de ea ca de mama-focului, căci te mirai de unde scotea Măriuța prilej de ceartă.

Intr'o zi un fectorandru o întâlnește la fântână și, ca să nu treacă fără a-i zice ceva, o întrebă ca de obicei:

— Mai duci apă, lele Măriuță?

— Ba nu, mă, — răspuse ea. Duc *vin*, doar' te-'olu sătura odată! Ce mă întrebi așa, ca un trâneălău, că duc apă? Doară numai apă poate omul să ducă dela fântână. Ori poate că voi duceți altceva, moare de crastaveți ori borș?

Tănărul își făcu cruce și își văzu de cale, dar Măriuța par'că ar fi luat foc, așa se mânia și începu să bălăcărească și să se verse ca valea când plouă.

Intr'o altă zi, un alt tinăr trecu pe lângă ea, dar fără a-i zice ceva, căci se temea să nu pățească ca și ortacul lui cu câteva zile mai înainte.

— Să trăiești, căciulă, că stăpân-to n'are gură! — zise lelea Sabie, după ce trecu

tinăru, — și apoi iară începu cu „fire-ar“ și cu „băga-s'ar“ în tinerețel de acum, care nu mai știe să dea cinstea omului bătrân.

Unul îi zice odată :

— Bună ziua, lele Măriuță.

— Dacă-i bună nu-i dela tine! — îl împroșcă Măriuță, borzoiată ca o pisică prinsă de câne la unghet.

Altă dată o întâlnește preotul din sat și, ca pe o credincioasă ce-i era, o întrebă, ca să zică ceva :

— Incotro, Măriuță?

— Noa — răspunse ea, — nu cumva ai vrea să mă spovedesc pe uliță? — Mă duc unde am treabă, că doară eu nu umblu tralalela, fără nici o treabă, ca alții!

Popa își sculpă în sân, murmurând: Uci-gă-te icoanele, năpraznico!

Și badea Toader Ariniș trebuia să trăiască în vecinătatea acestei sgrifțoroaice, care cu gura ei cea rea și blăstămată, în toată bună-vremea par'că îi ținea tăciunele sub strașină. Dacă vre-un copil de al badii Toader se juca, sbenguindu-se prin curte cu alți copii și chelălăind, ca copiii, lelea Măriuță răscolea pe toți diavolii din tad și îi

băga în plozi aceia, cari nu-și pot ținea pupezele. Dacă vre-un puiu de găină se strecura prin gard în curtea ei, toate hârbele, toate aschiile, toate lemnele cele de apă și uneori chiar și vasele din ciot le arunca după el și nu-l lăsa până nu-i rupea vre-un picior, apoi din gură hăpătea ca o sbârnaitoare de speriat vrăbiile.

Badea Toader — deși era omul lui Dumnezeu, — câte odată își pierdea și el răbdarea și mai slobozea câte o: Avizuhă, aripa Satani! Dar nevasta întotdeauna îl domolea, zicându-i: Toadere, Toadere, nu mai pune gaz pe foc și hai în casă.

Lelea Sabie avea un fecior, care — deși era un neteflete de puteai să-l calci pe cap — fiindcă era fiul Sabiei, lumea îl poreclise „latagan“.

Gheorghe lataganul era atât de bun, încât îți venea să crezi că e prost de atâta bunătate. Era moale ca o mămăligă neftartă, umbla legănat și înduplecându-se; apoi, când vrea să-ți spună ceva, să fi avut răgaz să-l ascuți, așa vorbea de rar. Tot numai câte una scotea din gură, ca din fundul pământului, așa, încât mamă-sa, cu el n'avea cu

cine se sfădi, căci până zicea el una, ea măcina două sute.

Gheorghe avea avere frumoasă, rămasă dela totăl său și era de însuratul cel bun; dar din pricina mamei sale nu-și găsi fată, nici în sat, nici în împrejurimi, căci nici o fată nu s'ar fi încumetat să înopteze sub același acoperiș cu Măriuța Sabia.

— Mamă, mamă, — îi zise Gheorghe într'o zi. Mai stăpânește-ți gura, că mă faci de râsul și de ghilazul lumii. Dezi că fetele se feresc de mine ca de ucigă-l toaca și numai din pricina dumnitale.

— Du-te și ia pe fata bălaurului celui cu șapte capete, dacă nu-ți găsești alta, multăule! — îl înproșcă lelea Sabie. Nu cumva ai vrea să-mi pun glia pe gură de acum, pentru ca să te poți tu însura? Umblă și tu, momârlane, nu aștepta să-ți vină puiul fript în gură. Țara-i mare și fete sunt câte ciupercei pe luncă!

Într'un târziu își găsi Gheorghe, „rosură de case“, o harancă de fată, tocmai din al șaptelea sat.

Dea — că așa se numea —, era săracă, dar era voinică, harnică și vânjoasă.

Avea niște mânoaie și niște pumnoi ca buzuganele lui Ștefan Dodă, și niște spate ca un căpitan de husari. Pășea apăsător de se cutremura pământul sub pașii ei, și avea niște ochi adânci și negri, ca un vindereu.

În primele zile, până a fost sîta nouă, — cum e vorba —, lelea Sabie se lăsă mai mică și toate mergeau strună, de-și era mai mare dragul să te uiți în familia lor, dar nu după multe zile, Măriuța căută să pună pe noru-sa la probă. Că eu n'am fost învățată așa. La mine trebuie să fie rînduială și curățenie, că pe la noi umblă oameni, nu ca prin satul tău după spatele lui Dumnezeu. Ori ești om după gustul meu, ori dacă nu — calea ca valea, drumul ca fumul, — hai, du-te!

Prin inima lui Gheorghe trecu un fier ars, căci știa că de acum va începe teatru și țircus. Iși luă sumanul și pălăria și ieși afară. Dar abia ajunse până la ușa tinzii și auzi glasul Vetei detunând:

— Iți scot ochii cu fureuța, hoască ce ești! Taci, că de loc mătur curtea cu tine, scorbură bătrână! Ține-ți melița, și dacă nu-ți place, fă-ți cu rîntaș; că te mălăiețez

de fi-se duce vestea! Uite tu la ea, spulberata dracului și hodoroaga urâtă! Gândește că și eu sunt Gheorghe, să las tot după ea, până mi se suie 'n cap.

Pe Măriuța o apucă amețeala și se așeză în pat, dar Veta nu-i dedea răgaz să mai zică și ea ceva, ei atâta îi torăia, de gândeai că nu le mai găta. Spulberată, hoască, sgripțoroaică, meliță, hodoroagă, mama pădurii, cățea, urâta lumii, gură de petece... și Veta nu mai tăcea, de gândeai că le citește din vre-o carte de hule.

Oamenii din sat auziră, și pe Veta o botezară „Schintea”. Apoi, când se certa Sabia cu Schintea, credeai că se apropie coada veacului.

— Și-a găsit sabia teaca — ziceau oamenii din sat. Și, într'adevăr, lelea Măriuță a trebuit să se dea bătută, ba într'un târziu a ajuns și ea muțere ca muțerile, liniștită și așezată.

— Cui cu cui se scoate-afară — zicea Gheorghe Iataganul. — Veta cu gura ei a întrecut pe mama, așa că acum e blândă pentrucă i-e frică de ea.

Veta era femeie cuminte și harnică. Iși vedea de lucru, și ea ducea gospodăria;

dar soacrei nu-i răbda nici un cuvânt, ei, în loc de una, îi zicea o sută.

— Mai lasă-o în pace, Vetă, — îi zise Gheorghe într'o zi. — Dezi că s'a mai îndreptat.

— Nu-i crede, Gheorghe — îi șoptea ea. Lasă numai pe mine, că pe măgar numai cu bâta îl poți dumeri și pe bivol nu-l poți stăpâni dacă nu-l faci să știe de frică. Tu te-ai prea lăsat moale, și astfel a apucat putere, încât la urmă credea că toată lumea să joace după cum cântă ea. Acum lasă că îți-o abricăluiesc eu, aprășteauăle ei, încă; să vadă ea că noi nu suntem de mămăligă și nici nu ne temem de gura ei.

Mulerea este ca și cânele. Dacă vede că îți-e frică, apucă putere și nu te mai slăbește cu lătratul; dacă însă vede că ai curaj și nu îți-e frică, își strânge coada, se duce și te lasă în pace.

După câțeva vreme, lelea Mărtuța se îmblânzise de n'o mai cunoștea. Gheorghe și Deta o duceau bine; iar la casa lor era pace, liniște și bună înțelegere. Deta singură a putut face aceea ce un sat întreg nu putuse, adică să îmblânzească scorpia.

Badea Toader încă avea liniște în curtea lui. Puii ciupărau urzicele pe lângă gard, copiii se zbenguiau și se chelălăiau prin curte, în dragă voie; iar Măriuța nu-i mai vedea, nu-i mai auzea.

— S'a tot zis că omului prost să-i zici jupâne — făcu într'o zi badea Toader cătră preotul din sat; — vecina Veta însă, ne-a dovedit, că mai ușor ajungi la țință, dacă pe prost îl plesnești îndată ce își ridică botul și nu-l lași să ți-se sule 'n cap.

Baciul Evlavie, făcătorul de comédii.

Voia bună și voia rea, amândouă sunt darurile lui Dumnezeu; una ca să ne facă să mai uităm greutățile vieții și să râdem chiar și de năcazul nostru, iar cealaltă, ca să ne aducem aminte de păcatele noastre cele multe și mari și să ne punem nădejdea în Domnul măririlor; — iar după ce va trece voia cea rea, să ne putem bucura în Domnul — precum zice prorocul Isaia și sfântul apostol Pavel.

Aceste învățături creștinești le rostea atât de des badea Nicolae Troscățel din Văgăuni, căruia pentru evlavia cea mare cu care vorbea despre lucrurile sfinte, satul îi zise „Baciul Evlavie“.

Dar pe lângă evlavie — care face po-doaba oricărui bun creștin, baciul Nicolae Troscățel mai avea și darul de a face lumea să râdă — deși dumnealul se făcea mai gânditor decât olarul, care și-a răsturnat carul, mai acru decât un crastavete cu cimbru, mărar, foi de cireș și oțet din glăjoiul doamnei preotese din Dăgăuni și mai amar decât coaja de nucă verde, din care domnișoara „duduia popii“ — după cum îi zice lumea, — vrea să facă „cum pot“, adecă licitar domnesc.

Era om de treabă Nicolae Troscățel din Dăgăuni, evlavios și făcea mult bine, dar nu chiar atâta ca sfântul Nicolae dela Miralichia și pentru aceea lumea nici nu i-a zis „făcătorul de minuni“, ci ca să-i adune toate darurile într'un nume, i-au zis: „Baciul Evlavie, făcătorul de comédii“.

Îți era mai mare dragul să șezi la masă cu baciul Evlavie la un păhărel de vin sau la o gură de rachiu sau „jinars“, cum îi

zicea el. Te făcea să râzi și noaptea în somn de snoavele și comédiile ce le spune. Apoi orice lucru, orice pozna și orice glumă, zicea el că s'a întâmplat cu el sau cu vre-unul dintre prietenii săi.

Intr'o zi văzu pe Toader Cățărămbă venind cu o vacă dela târg și începu a râde.

— Ce râzi, baciule? — îl întrebă Toader. Doară și-a văzut neamțul pipa plină și vurst-ul lângă paharul cu bere?

— Ba nu, frate Toadere, dar îmi aduc aminte de tata, fie-tertat, care avea o vacă tocmai ca a ta. Mergea cu ea în toate târgurile, iar oamenii înainte de a zice vorbă de târg și de a se tomni, o căutau în gură, cum e obiceiul. Și pe Vireana tatii atâșta au căutat-o în gură, încât s'a fost învățat să deschidă gura singură și îndată ce vedea om străin intrând în curte, își rângea dinții, ca să arate că e juninecă; și de asta îmi vine a râde.

Toader înghiți gălușca și se depărtă, ștergându-se la gură cu mâneca dela elichină.

Intr'altă zi vede pe Hanț Boltașul aducând niște butoieșe cu pești fără cap, dar eari înotau în oțet cu ceapă și cu sămânță

de brad și baciul Evlavie începu să râdă de credeai că se înecă.

— Noa vad ezăd, bade Niculae, de rizi așa de ghindești che ai vozut circus și comédie? — întrebă Hanț.

— Imi aduc aminte de unchieșul, săracul — răspunde baciul, — și îmi vine a râde.

— Noa, da de ce? — întrebă Hanț, punându-și mâinile în șale și oblindu-se.

— Unchieșul, — începu badea Evlavie, ștergându-și lacrimile de răs, — după cum știi, a fost cătană în Fioma. Apoi de-odată baciul se făcu serios, de credeai că vrea să vorbească despre căderea guvernului sau despre revărsarea Târnavelor și a Mureșului.

— Unchieșul, fie-iertat, a fost cătană în Fioma. Acolo se vede că a umblat pe la niște italieni, cari de meserie erau pescari. Aceia au fost îndrăgiti pe unchieșul așa de mult, încât la plecare cătră casă i-au dăruit un pescoi viu, într'un butolu cu apă din marea Dratiecă, pentru ca să-l aibă de prăsilă în țara noastră.

Se zice că peștele era de-a făta. Eu nu știu fost-a de-a făta ori nu; dar atâta

știu că de făcut n'a făcut. Poate că a pierdut, pe drumul acela lung.

Unchieșul a învățat peștele de mânca mămăligă, crumpene, ceapă și tot ce mănca și românul, că doară peștele italian din Driafica — zicea unchieșul —, nu e mai mare domn decât nepotul lui Traian. Ba l'a învățat să bea apă din fântână, după ce a gătat pe cea din butoiul dela Fioma.

Și mânca peștele la mămăligă și la sfârmituri, și bea la apă din fântână, ca un purcel. Dar într'o zi zice unchieșul: — Hai să-l învăț să trăiască afară din apă, că doară cine să-i tot care lui apă cu ciubărul dela fântână?!

Zis și făcut. Azi mai puțină apă, mâne și mai puțină; cu vremea peștele se învățase să trăiască fără apă, de nu mai cerea nici chiar când mânca carne de porc cu varză. Ba apoi îl scoase și din butoiu și peștele sărea și mergea după el pe uliță ca un cățeluș, de se minuna lumea.

Intr'o zi însă îl pune păcatul pe unchieșul să meargă cu peștele după el peste vale. Peștele, cum n'are picioare, se priponea în aripi și în coadă și sărea ca un

greuruș. Dar se vede că pe punte nu știa treaba, căci unchiesul nu-l învățase și asta; și astfel, făcând un pas greșit, a căzut în vale și s'a înecat.

Baciul Evlavie se opri și își puse mâna la gură, de părea că se gândește la ceva foarte trist.

— Noa, vad ezăd? — întrebă sasul, care se vede nu știa unde stă gluma aci.

— Văd că peștii dumnitale s'au înecat de ceapă și că tatăl dumnitale n'a fost atât de dibacu ca unchiesul meu, că n'a știut să-și învețe peștii să trăiască fără cap, și vezi că toți au murit. Acum: cine va mânca carne de pește mort?

Sasul intră în boltă, hondromănind, iar românii cari se strânseseră în jurul baciului, se strâmbau de răs. Baciul se depărtă murmurând: N'a priceput nimic, trăncălăul.

Odată vine în sat un neamț dela Diena, cu o „coașă“ de grijit banii, pentru reclamă. Popa săsesc trimite prin sat ca să cheme pe oameni să vadă un lădoi de grijit banii, care este scutit de foc, de săbie și de venirea altor neamuri. Intre alții merse și baciul Evlavie și ascultă cu luare aminte,

ca un copil, care merge la școală pentru prima dată.

Neamțul vorbea nemțește, iar popa săsesc spunea pe românește, că anume coașa aceea „vertain“, este așa de bună împotriva focului, încât dacă o ai plină de bani, poți să dormi liniștit, că nu poate nici arde, nici nu o poate sparge cineva, fiind din oțelul cel mai tare; nici nu o poate fura, fiind grea, așa încât ar trebui opt oameni ca s'o clintească dintr'un loc într'altul; apoi de foc nici vorbă să ardă. Ba spunea că s'a făcut și o încercare cu ea. Au băgat anume în ea o găină vie și au închis-o bine, apoi au făcut foc pe coașe, cu trei stângeni de lemne. După ce s'a stins focul, au deschis-o și — ce să vezi? — găina era tot vie, și încă cu un ou călduț lângă ea.

Oamenii toți se uitau la baciul Evlavie, care zimbea numai pe sub mușteți. Toți știau că el va răspunde ceva și așteptau, ca să rădă.

— Spune-i, domnu' popa — zise baciul —, că îmi aduc aminte de pe când eram june, că a fost venit unul cu o coașe mai bună decât asta. Acela a fost băgat în ea

un cocoș, apoi a făcut foc pe ea cu șapte stângini de lemne, de a ars trei zile și trei nopți, de era ca jarul, care e jar. Când a deschis-o, noi ne uitam să vedem ce s'a ales de cocoș și gândeam că va fi tot serum; dar când colo cocoșul era înghețat, cu promoroacă la gură și îmburat ca rapidul care vine în gerul Bobotezii dela București.

Lumea râdea de i se zdruhăiau măruntaiele, numai baciul Eulavie stetea acru ca un primar, când vine „prinpitorul“ în sat. Neamțul se duse, văzând că valachii îl iau în batjocură.

Intr'o zi întâlnește pe Filimon păcurarul, venind dela crâșmă, cu căciula pe vârful capului și măsurând ulița.

— Noroc, al nostru! — îi zice baciul Eulavie.

— M'a-am îmbă-ă-tat, ba-a-ciule Eulavie, — îi răspunde Filimon, legănându-se.

— Noa, haide, mergi acasă, că nu ești beat — îi zice baciul, bătându-l pe umăr. Ești român vesel, care vine dela alegere de primar.

Filimon se depărtă cântând:

*Arde-re-re-ai lu-lu-me cu-cu pa-a-ră-mă,
Da-că-n ti-ne n'am tih-nea-nea-lă-mă.*

Vecinii și mai cu seamă tineretul, se adunaseră în jurul baciului, de par'că el ar fi ieșit din crâșmă.

— Nu râdeți, măi, hândrăliilor — le zise baciul. — Filimon nu-i beat. În bețe sunt graduri, ca la cătănie: *frăităr*, *căprar* și *filăr*. În gradul cel dintâiu, adevărat *frăităr*, este acela, care începe a măsură drumul. În al doilea, sau *căprar*, este omul, când începe a vorbi nemțește; iar într'al treilea, sau *filăr*, când își pierde pălăria. Filimon este abia *frăităr*. Dar să vă spun eu despre unul, care se putea numi și „*strajameșter*“, ba chiar și „*ofițir ștel-fărtrețen*“.

Văsălie Pipirig a beut odată cu Nicolae Țundră, ca de azi dimineață și până poimâne. Văsălie adevărat se dusesese la Nicolae de dimineață, după o roată, ca să-și ducă la moară, căci o roată de a lui se stricase, când a răsturnat carul cu trifoi în păraul Arinului. Nicolae cinsti pe Văsălie cu un păhărel de drojdie și apoi tot câte un păhărel au luat până către amiază. Au mâncat apoi niște slănină rancedă cu ceapă și cu ridiche, căci nevasta lui Nicolae era dusă la părinți, în satul ei, — apoi se apucară de

vin până seara și până dimineața. Dimineața încep iară cu rachiu, apoi iar slănină și iar vin.

În a doua dimineață mă duc și eu la Nicolae, cu niște treburi, și îl găsesc pupându-se și cântând:

lonel de peste deal, măi mă,

N'ai mai fost la noi de-un an, măi mă.

Cât ce întru eu, Văsălie se ridică, ținându-se de pereți, și începui:

Bagă, Doamne, luna 'n stele-mă!

Să mă duc unde mie jele-mă.

Tu nu vrei, tu nu vrei...

Văsălie ieși afară, dar cât ce ieși el, Nicolae vine clegănându-se până la mine și mă întrebă: — Mă, cine călcătura-ti ăsta? — Ei adecă nu se mai cunoșteau, deși beuseră împreună aproape trei zile.

Am văzut că n'am eu cine vorbi și am ieșit, ca să mă duc acasă. În porțiță însă dau de Văsălie. Ședea pe pragul porțiții și cânta:

Se suie lancu călare-mă,

Hăi-d'apăi toată Turda 'n tremurare-măi.

— Ce face, Văsălie? — întreb eu.

— Hăi, măi, țară, — face el cătră mine. —

Văd că astăzi au casele și ulițele „marș-

ibung“, că trec una după alta „aințâl-abfalăn“. Eu aștept să vină casa mea și să întru..

*Că-i de demult de — hâc — aseară,
Decând — hâc — stau hâc — pe-afară...*

Lumea, care se strânsese în jurul baciului, râdea de se îngrășa; iar el se depărta, zicând: — Vedeti, aceștia au fost strajameșteri, nu bietul Filimon!

Așa era Baciul Evlavie și așa va fi și acum, dacă nu cumva îl vor fi cotropit scumpetea și sărăcia sau dacă nu va fi dat cumva de vre-un năcaz sau de vre-o pricină cu noru-sa, că am auzit că și-a însurat pe fiiciorul cel mai mare, care tot atât de evlavios și făcător de comédii este ca și tatăl său. Despre noru-sa se zice însă că ar fi tare ne-evlavioasă și făcătoare de prostii, de să-ți tai „boboul“ și să fugi nouă cu a brânzii.

Mitrea Pupăză.

De când ești n'ai putut vedea om ca Mitrea din Tăpălăgoși. Nu era lucru pe care el să nu-l știe sau cel puțin să nu se arate că-l știe. În toate se amesteca și nu era om

în sat pe care el să nu-l fi sfătuit. De se întâlnea pe uliță cu Hămălău, faurul satului, îndată prindea vorbă cu el și-l sfătuita cum să lucreze cu fierul, că să-l bată până e cald, că dacă se va răci, numai în zadar va mai încerca să-l găurească cu „briboiul“ și să-l mai subțieze cu „barosul“. Când pune cule la vreo grapă să lase mai întâi cuiul să se răcească și apoi să-l înlănțe în grindeiul grapei și să-l înțepenească cu așchii de lemn, că dacă va pune cuiul cald se va lărgi gaura grindeiului, iar când grapa se va izbi de bolovanii uscați din arătură, vor ieși culele și vor rămânea grindetele știrbe, ca Safta lui Tocănel.

Când pune „morcoășe“ pe osii, „morcoășele“ să fie reci, iar „verigile“ să fie calde; iar când se vor răci „verigile“, așa se vor strânge „morcoășele“, de nu vei mai avea baiu să cadă, până-i hăul și părăul. Când pune raful pe roată, raful să fie cald, iar culele reci. Astfel când se va răci raful, se vor strânge obedele, precum se strânge șerparul în jurul burții lui Dăsălie Dăndrălu și nu vei avea baiu să se mai descalțe vreo roată ori să-i cadă vreo spiță.

Când întâlnea pe Piștea, olarul, îl învăța cum să lucreze pământul pentru oale și cum să le împacheteze în car. Să pună adevărat fân pe lângă lese și între ele, dacă nu vrea să flutere a pagubă ca Toader alui Piștol, când i-a spus doctorul că soacră-sa nu e de moarte și că se va scula din boală.

Când întâlnea pe Nate, ciobotarul, îl învăța cum să prindă „căputa“ cu „falțangul“ când o trage pe „calapod“ și apoi s'o prindă cu „sfecuri“. Tureacul la cisme să-l lase cel puțin o noapte pe „șan“, ca să ia forma pulpei pectorului. Cum să lucreze cu „acemerul“, ca să nu taie căputa, cum să pună „flecurile“ și „obărflecurile“ la călcâie, cum să țină „șpilăru“ în mână, ca să poată bate cuiele drept, cum să pregătească „șustărpap-ul“ cu care alipește „branțul“, și alte multe.

De întâlnea vreo nevăstică cu vreo „alergătoare“ ori cu vreo „suveică“, „scripet“, „zimți“ sau „iță“ în mână, el o oprea în drum și o dăscălea cum să „înăvădească“, cum să lege „fușteii“, „tepele“, „brâglele“, „zimți“. Ce „ițe“ și de câte „păpuși“ și numărături să folosească pentru saci, străjac, lepedeu,

masă în cinci ițe, covor, păsturi pentru prescuri, păsturi pentru „techeră“, fețe de perină, „chindeauă“ și pentru tot felul de țesături.

De întâlnea pe oricine Mitrea îl oprea în drum ca să-l învețe cum să-și facă datoria și să-și îndeplinească meșteșugul. Doar și pe notarul din sat îl sfătuisese odată cum trebuie să caute „părțelele“ la „grunbuc“ și cum să primească pe oameni în „cănțălărie“. Pe învățătorul din sat îl sfătui cu cum să învețe pe copiii de școală a scrie, că adecă mai întâi să-i învețe a ținea stilul în mână și tăblița pe bancă, apoi să facă puncte, linii, unghițe întoarse și în sus și în jos; și mai pe urmă litera „i“ și apoi celelalte. Numai pe popa n'avuse curajul să-l sfătuiască și să-l învețe cum să facă maslul, sfeștania, utrenia, vecernia, denile, litile, botezul copiilor și celelalte, cari se țin de popie. Pe cantori îi lua de multe ori la „rașpanghel“, că în loc de a cânta pe tropar, au cântat pe podobie; că în loc de troparul zilei, au cântat troparul sfântului dela rând; căci *toate-toatele le știa Mitrea, numai ce trebuia nu.*

În curtea lui nici o unealtă nu era la locul ei. Dacă venea dela plug, în mijlocul

curții lăsa plugul și rotilele, până când îi trebuiau din nou. Când să plece la plug, nu găsea tânjala, potângul, cuiul din grindei și nu odată i s'a întâmplat să plece la pădure fără „hurduzău“ și chiar fără cuie în capul osilor. Prin gardul dela grădina lui erau niște găuri de puteau trece vițelii prin ele, iar pe lângă gard creșteau socii, cucutele și urziile mai sus decât gardul. Cât era grădina era tot un paiu și un gunoiu. Fânul lui Mitrea era plin de pene de găină, căci găinile lui, iarna vara, dormeau prin frăgarul de lângă șură, prin șoprul cu fân și pe sub garduri, pe unde puteau, iar purceii, de asemenea, se culceau unde le venea somnul.

Uneltele lui de plugărie erau aruncate sub un șopru, tot găuri în coperiș, amestecate cu cele de țesut ale nevestii. Era, în sfârșit, un om slab și leneș Mitrea, numai de gură și de sfaturi, apoi nici pârjolul, care-i pârjol, nu-l întrecea.

Nu-i vorbă, că de și unii oameni îl mai ascultau, își găsea însă și de aceia cari îl mai astupau gura cu câte o vorbă, de îi trecea tot cheful. Așa odată întâlnește pe Măriuța lui Ionuț, venind dela moară, cu o

tăgârță de făină în spate, roșie ca o sfeclă și cu vinele grumazului ca degetul, de povara tăgârței.

— Ai mai fost la moară, Măriuță? — întreabă Mitrea, dornic de vorbă.

— Doară la moară merge omul ca să-și facă din grăunțe făină — îi răspunde Măriuța, fără nici un chef de vorbă.

— Câtă vamă ți-a luat? — mai întreabă Mitrea, în vreme ce Măriuța își muta povara de pe un umăr pe altul.

— Va fi luat el cât se cade — îl mai improșcă Măriuța morocănoasă, bucuroasă par'că să scape cât mai curând de el.

— Vezi că voi, muierele, nu știți nici cum să umblați la moară — începuse Mitrea vorba și sfatul. Când auzi că ueenicul bate cu copul în fundul ferdelii, trebuie să te sui sus, la coș, și să vezi să nu-ți ia mai mult de un cop de ferdelă, că numai atâta vamă îi umblă lui.

Măriuța își pierdu răbdarea și începuse la el: Mai ține-ți melița aia, măi, pupăză flecăroasă! Tu la toate te pricepi, numai la ce trebuie, nu! Nu vezi tu că gardul tău de cătră părău stă să cadă? Mai bine i-ai pune prop-

tele, decât să tot flecărești, sfătuind pe toată lumea! Și nevastă-ta, nu vezi tu că n'are să pună pe ea o haină de „dai-Doamne“, ca să poată merge și ea la sfânta biserică și să iese între oameni? Și tu flecărești ca pupăza din gruiu. Sfătulește-te pe tine mai întâi, pupăză hodorogită, apoi pe altul; și vezi mai întâi ce trebuie să faci *tu*, apoi învață pe altul!

Mitrea rămase ca opărit, iar Măriuța, strângându și năframa sub barbă, își văzu de drum.

Până când Măriuța spuse lui Mitrea vorbele acelea, în jurul lor se adunaseră vre-o câți-va bărbați mai tineri și niște flăcăi andri, cari se puseră pe un răs, de se țineau cu mâinile de șerpar.

— Noa, pupăză hodorogită, trebuitu-ți-a? — îl întrebau ei în batjocură. Bravo, Măriuță, că i-ai dat lui Mitrea numele care i s'ar fi căzut de mult. Mitrea pupăză! Ha, ha ha! Și de atunci Mitrea al nostru „Pupăză“ a rămas.

De batjocura aceea însă nu mult s'a îndreptat Mitrea. Sfaturi nu mai dedea atât de des, dar cu gura încă nu se lăsa, ei de ar fi zis cineva că cutare lucru e bun, el zicea

că nu e bun; de zicea că un altul e alb, el zicea că e negru, ori roșu, ori verde, numai alb nu-l lăsa.

Odată, în postul mare, când preotul din sat predicase despre binefacerile postului, zicând că legumele sunt sănătoase și că postul te face să-ți aduci aminte de Dumnezeu și să te înfrânezi pentru păcatele tale; că sfinții, cu postul și cu înfrânarea, au câștigat împărăția lui Dumnezeu, biruind ispitele, și altele de felul acesta; Mitrea așteptă până după slujbă, și când preotul teșt din biserică, îi zise:

— Domnule părinte! Vorbele dumntitale despre sfinți și despre post sunt foarte frumoase, dar nu vor fi tocmat așa precum le spui. Postul va fi el bun pentru oamenii, cari trăese prin mănăstiri și n'au nici un lucru; dar pentru noi, cari muncim de dimineața până sara, nu prea mult folosește, căci nici nu duce pe om la Dumnezeu, nici nu-l scapă de păcate, deoarece trupul omului are lipsă de hrană, iar omul flămând e tot mănios și cu mânia nimenea nu se va putea feri de păcat... — și ar fi zis el mai multe; dar preotul nu vru să-și prindă vorbă cu el,

știind că n'o s'o scoată la nici o cale. Li zise deci :

— Lasă, nene Mitre, că acela, carti au rânduif posturile, vor fi avut poate ceva mai multă minte decât noi. Apoi își văzu de treabă.

La un examen de al copiilor venise și un inspector regional, ca să vadă ce spor a făcut domnul învățător. Copiii au știut tot ce i-a întrebat domnul inspector, așa încât dânsul a rămas mulțumit.

După ce au terminat, inspectorul cu preotul și cu învățătorul se opriră puțin și mai povestiră înaintea școlii. Oamenii din sat ascultau cu drag la poveștile lor și mai prindeau și ei câte o vorbă cu sâmbure. Mitrea încă era de față și asculta, dar par'că-l înboldea ceva de dinluntru, așa ar fi vrut și el să vorbească și să-și arate înțelepciunea.

Cât de fericiți sunt copilașii — zicea inspectorul către ceilalți domni. Ei n'au nici un năcaz! Totul le iese bine. Sunt pururea veseli și chiar și dacă se mai năcăjesc câteodată, sunt atât de ușor de împăcat.

Mitrea nu se mai putea răbda. Ba nu e chiar așa, domnule inspector — își băgă și el nasul în vorbă. Eu n'aș mai vrea să fiu copil.

— Dar pentru ce? — întrebă inspectorul, neștind că se prinde la vorbă cu pupăza satului.

— Pentru că bietul copil e tot cu frica în sîn și nu e fericit. — răspunde Mitrea. — De vede un câne, îi e frică să nu-l muște; de vede un copil mai mare, îi e frică să nu-l bată; de vede un țigan ori un sărac cerșetor, se teme să nu-l bage în sac sau în traista cu bucături; de vede un hornar, îi e frică să nu-l suie în horn și să-l lase acolo. De învățător îi e frică să nu-l ducă la școală și să-l bată; de popa îi e groază, că-i tale limba și că îl duce în groapă. De o gonguță, îi e frică să nu l mance... — și poate cine știe câte n'ar mai fi zis Mitrea, dacă badea Ion din Hulă nu l'ar fi întrerupt: — Mai tacă-ți pupăza, măi, custură! Tot numai fleoanca ta se aude! Lasă-ne să ascultăm și noi câteva vorbe cuminți, că doar de pupăza ta și cioarele s'au săturat.

Mitrea înghiți și gălușca asta și se duse cătră casă, căci dacă cineva nu-l asculta cu plăcere sau cel puțin cu răbdare, avea năravul bun, să tacă și să-și vadă de altă treabă.

Preotul, învățătorul și inspectorul porniră înspre locuința preotului, oamenii din sat

rămaseră răsând la poarta școlii; iar Mîtreă mergea înspre casă tăcut și posomorât, ca o găină plouată. El știa foarte bine să dea sfaturi altuia, să vorbească împotriva părerii altora și să-și vâre nasul unde nu-i fierbea oala; dar nu știa adevărătatea proverbului ce zice, că: „o bute goală sună mai tare decât una plină“!

Badea Nicolae, Înțeleptul.

I.

Satul întreg îl cunoștea și îl iubea, cu toate că nu întoideauna vorbea pe placul tuturor; dar badea Nicolae vorbea în așa fel, că vorbele lui mergeau drept la inimă.

Pe el nimenea nu se putea mânia, pentru că nimenea nici odată nu l-a prins, nici cu răutate și nici cu minciuna. Era cumpănit la sfat, la privire și la ținută; iar vorba lui era ca din „Înțelepciunea lui Solomon“, din Biblie.

Badea Nicolae nu se amesteca în treburile altuia, dar dacă cineva îi cerea vre-un sfat, el îl dedia bucuros și pentru oricine avea câte o vorbă de mângâiere și de încurajare.

Mai avuse încă șapte frați și două surori, dar nu-i mai trăiau decât surorile și trei „frățiori“ mai tineri; — nu tocmai atât de tineri însă, căci și cel mai mic avea noră și ginere, — dar badea Nicolae, totuși îi numea „frățiori“ și „copilași“, căci erau mai tineri decât dânsul cu câte 15—20 de ani. El avea la optzeci de ani, dar era voinic și sănătos, cu toate că de vre-o treizeci de ani, de când rămasese văduv, tot singur își ținea casa.

El singur își pregătea totul. Își făcea mâncare, își săpa cucuruzul, își aducea apă, își ducea la moară; doar din când în când mai venea sora cea mai mare și îi mai aduna hainele cele „negre“ și i le mai spăla. În preajma sărbătorilor împărătești apoi, îi mai lipea prin casă, îi mai spoia cu galben în jurul vetrii, mai presăra nisip proaspăt prin fața căii și îi mai puneă câte un busuioac și câte un măgheran la icoană.

Cu soția o dusesese bine ca în paradisu lui Adam, căci era femeie harnică, cuminte și știa să-și stăpânească gura și să-și vadă de treabă. Și acestea sunt lucrurile cele mai de căpetenie — zicea badea Nicolae, —

căci omul, care are aceste daruri, este liniștit întotdeauna, iar cui îi lipsește una, îi lipsește și cealaltă și apoi — noroc, bună pace și trai liniștit, — căci flecărosul caută mai mult de afacerile altuia, decât de ale sale, iar cel fără de treabă flecărește despre alții, ca să nu flecărească alții despre el și apoi toate relele și neajunsurile între oameni tot din asta se trag, adecă din lipsa de treabă și din nestăpântirea gurii. Dar lelea Floare nu-i lăsă nici un copil și dela ea nu avea altă moștenire decât un lădoi cu hatne în pod, la care adeseori se uita, amintindu-și cu drag vremile trecute; când simțea însă că i se umezesc ochii, se ștergea frumos cu măneca cămășii, iușea odată și zicea, făcându-și o sfântă cruce: — Domnul a dat, Domnul a luat; precum a plăcut Domnului așa a făcut. Fie numele Domnului binecuvântat!

Iarna, ba chiar și vara, când era de ploaie și nu putea lucra la hotar, mai cloplea la câte un lemn, căci învățase și meșteșugul acesta, numai așa, ca să nu stea fără de nici o treabă, fiindcă — zicea el: — diavolul dacă află pe om fără de lucru, îl

cheamă sau la crâșmă sau îl îndeamnă la fărădelegi. — Astfel el se ferea de lene ca de mama-focului. Intotdeauna își afla de lucru, și lucra cu atâta râvnă de părea că e tot pe gata. Încălța o roată, cioplea niște obede, crepa niște trunchi de acațani pentru spițe, făcea o greblă și alte multe lucra și făcea, numai să nu-l afle diavolul fără de treabă.

Bărbații mai tineri și feciorii din sat, în zilele de ploaie sau de iarnă, se adunau în șopru unde lucra badea Nicolae, ca să-l vadă cum lucrează de cu râvnă; dar mai cu seamă să-i asculte vorbele înțelepte, pe cari el le spunea tuturor, fără însă a înceta din lucru; cari vorbe și sfaturi i-au și dat porecla de „Înțeleptul“.

— Lasă mai încet și mai la modru, bade Nicolae, — îi zice un bărbat tânăr într'o zi, — că doară n'o să răstorni dumneata lumea cu umărul!

— Nici nu încere să o răstorni, dragul badii — îi răspunse badea Nicolae, zimbînd. — Dar ia spune-mi tu ce ai face dacă în fiecare an ai fi osândit să zaci pe pat câte 15 zile, în cari să nu poți nici munci și nici câștiga nimic?

— D'apoi nu mi-ar plăcea, de bună samă, — răspunse tânărul.

— Noa, acum fă socoteala tu — urmă badea Nicolae, oblindu-se și ștergându-și fruntea cu mâneca cămășii. — Dacă într'o zi pierzi un ceas — fie că te scoli mai târziu decât trebuie, fie că mai tragi vre-o pipă, două de tăbac, fie că stai cu mâinile în sân, ca să vorbești nimicuri cu vre-un vecin ori cu altul; — pierzi la zi un ceas, în care nici n'ai muncit, nici nu te-ai odihnit. Fă socoteala acum și vei vedea că acel ceas la zi, într'un an face tocmăi 15 zile. Asta dacă pierzi numai *un* ceas; dar dacă pierzi mai multe!

— Hăi, dragul badii — continuă badea Nicolae, fără a se opri din lucru, decât doar din când în când, de se mai oblea și își mai ștergea sudoarea, — ciudată poamă mai e lenea! Lenea este o văduvă tânără și frumoasă, care pe mulți atrage. Și omul nu bagă de samă, că ea are cinci copii, pe cari îi duce cu sine ori unde se va duce. Acești copii ai lenei sunt: *Pierde-vremea*, *Necumpătul*, *Curiozitatea*, care își vâră nasul în toate, *Ușurătatea* și *Hula*. Una ori și care

dintre aceste odrasle ale Lenii ar ajunge, ca să ducă pe un om, ori în temniță, ori în spital, ori în casa de nebuni.

Nu este nebun oare acela, care își cheltuiește fără nici un rost bănușul câștigat cu sudoarea feții? Nu este un ticălos acela, care așteaptă ca norocul și întâmplarea să-i dea binele pe care și-l poate câștiga cu un pic de bunăvoință și cu munca brațelor sale? Nu e zmintit de legat acela, care — fără să-i fie foame sau sete, — ba chiar și cu primejdia de a-și vătăma sănătatea, mănă și bea numai din trecere de vreme, și nu se gândește că atunci, când foamea și setea vor veni alevea, nu va mai avea — poate — ce mânca și ce bea? Nu e ticălos și vrednic de pușcărie acela, care într'o zi cheltuiește singur și mănă și bea atâta cât ar ajunge pentru întreagă familia, pentru mai multe zile? Nu e hăbăuc și zmintit acela, care atâta se îngrijește de afacerile altuia încât își uită pe ale sale? Nu e mizerabil acela, care caută să descopere tainele vecinului său și să trâmbițeze în lume ceea ce deaproapele ar fi vrut să rămână ascuns?

Vezi, dragul badii, ce copil zdraveni are jupâneasa Gene? Acela, care se înprie-

tenește cu ea va fi silit să țină în casă și această familie ucigașe, care nu va rămânea numai așa, ei copiii vor naște alți copii. Și anume: Pierde-vremea va naște *Rea credința*, *Furtul*, *Uciderea* și *Sinuciderea*, pentru că Pierde-vremea se încrede în noroc și în întâmplare; dar norocul și întâmplarea nu slujesc lui Pierde-vreme, și astfel, ceea ce nu-i dă norocul și întâmplarea, el își caută în furt sau apoi cade în desnădăjduire.

Necumpătul va naște *Mănia* și *Nerușinarea*, pentru că omul necumpătat în mâncări și — mai cu seamă — în beuturi, de bună voie își alungă mintea și judecata. Apoi omul fără minte și judecată, batjocurește ceea ce ar trebui să cinstească și se gândește la blăstămății, ne mai având rușine.

Curiozitatea, care își vâra nasul în toate celea, naște *Minciuna* și *Răutatea*, căci curiosul trăiește numai din secrete și din amăgiri.

Ușurătatea sau „Gura slabă” și Hula apoi nasc *Clevetele*, căci cel ce vrea cu orice preț să vorbească și să hodorogească, ajunge acolo că află răul și unde, de fapt, nu este și unde nu-l poate afla, îl născoceste.

Iată, dragii badii, pentru ce nu vreau eu să pierd nici o clipă fără de nici o treabă, căci mi-e frică de cocoana Leni și de ciurda ei de copil și nepoți. Faceți și voi ca mine și veți fi mulțumiți și împăcați, atât cu oamenii, cât și cu Dumnezeu, precum — din mila Lui, — sunt și eu.

Așa vorbea badea Nicolae despre lene și despre alte năravuri rele, cari pe nesimțite se vâra printre bieții oameni, răpindu-le pacea și liniștea, de care atâta lipsă au toți muritorii. El știa să prețuiască munca și să explice toate relele, precum și izvoarele din cari au izborât. Știa să dea sfaturi, fără însă a părea că vrea s'o facă și astfel sfaturile lui prindeau întotdeauna. Satul îi dăduse porecla de „Înțeleptul“ și, de fapt, și era.

II.

Într'o zi plotoasă, când nu era modru a teși la câmp, câțiva vecini de-ai badii Nicolae, Înțeleptul — ca să nu piardă vremea cu lucruri nefolositoare și cu totul deșarte —, se adunară la șopronul harnicului bătrân, care și în zi de ploaie, ca și în celelalte cioplea și dregea, mai una, mai alta, ca să nu-l găsească diavolul fără treabă. Ve-

niră să mai audă câte o pildă frumoasă și să mai ia câte un sfat înțelept din comoara cea bogată a badii Nicolae; mai cu seamă că în ziua aceea era mare zarvă prin sat. Venise adecă doctorul județan să cerceteze pe Hanț alui Mechel-Titz, care, sătul de viață ori speriat de atâta ploaie, își luase singur zilele, acățându-se cu un ștreang de vantura șurii.

Trei zile a stat acolo, negru, cu ochii cât cepele și cu limbotul dăbălăzat pe barbă, până să vină comisia dela județ să cerceteze — vezi Doamne —, de ce a murit.

Acum, după ce a venit doctorul cel mare dela județ, l'au lăsat să-l îngroape.

Badea Nicolae trăgea cu cuțitoaia o toporâște de secure, pe când vecinii în jurul lui își aflau răs de bietul om spânzurat.

— Da ce a zis doctorul, măi, loane? — întrebă unul pe Ion alui Matei. De ce boală a murit?

— Zice că i s'a rupt o vână dela gât, din pricina prea marel întinsături, răspunse Ion.

— Mă mir că n'a zis că a murit de friguri ori de „pentectă“ — zise Gltgoraș,

în batjocură. Trebuia să mai vină doctorul dela județ ca să ne spună pricina morții lui? A murit pentrucă s'a spânzurat și de nu se spânzura, nu murea acum. Trebuie oare să fii doctor ca să știi că dacă te spânzuri mori? Mai bine ar fi căutat el din ce pricină s'a spânzurat bietul om, om finăr, cu nevastă destul de harnică și frumoasă, și cu patru copii numai cât napii de mari.

— Se zice că ar fi avut multă datorie și văzând că în anul acesta încă nu le umblă chiar bine sămănăturilor și viilor, de frica datoriei și a curmat zilele, ca să nu mai vadă năcazul și amărăciunea familiei —
— zise Ion alui Matei.

— Apoi oare acum îi sunt plătite toate datorile? — urmă Toader al Vlădesei. Ce fi-e omul care a desnădăjduit! Nu s'a gândit că datorile acelea *tot* trebuie să le plătească cineva, căci banca nu rămâne de pagubă, ori te spânzuri tu, ori nu. Au muncind cu nevasta lui împreună, n'ar fi putut plăti mai ușor, decât să o lase pe ea singură și cu o droaie de copii? Când, plouă, dă la ștreang. Când e secetă, hi la vantură.

Când nu se fac prunele ori strugurii, hait, cu funia la pom! Să crezi în ștreang mai mult decât în cruce? Așa un om nu are nădejde la Dumnezeu și de aceea când vine vre-un năcaz peste el, nu se gândește decât la funie.

Badea Nicolae asculta fără a înceta să tragă cu cuțitoata la fagul uscat, scoțând niște „hobăle“ albe și subțiri ca foițele de țigări. Când fu gata, o lustrui și o netezi cu o bucată de sticlă și o făcu atât de frumoasă și netedă de credeai că a ieșit chiar din strun și o puse de o parte. Oblindu-se apoi și ștergându-și fruntea cu mâneca, puse altă bucată de lemn în scaun, din care cine știe ce avea de gând să scoată. La vorbele lui Toader al Dlădesei, răspunse și el, zicând:

— Hăi, dragii badii, că mare dar dela Dumnezeu este în inima omului tăria în vreme de năcaz! Și acest dar nu-l au decât aceia, cari cred în Dumnezeu cu toată inima și cu tot sufletul. Cine crede, are și nădejde în Acela în care crede; iar cine are nădejde, acela și în vreme de năcaz e tare și nu-l copleșește teama și amărăciunea.

Țăria este un urlăș cu trei brațe puternice: *Curajul*, *Statornicia* și *Răbdarea*. Cu cel dintâi și cu al doilea lucrează, iar cu al treilea se ține.

Să nu zică cineva că numai soldații la războiu au lipsă de curaj. Toți oamenii au trebuință de el, deoarece toți oamenii au de luptat. Nici nu trebuie să meargă departe pentru a-și afla dușmanul, căci fiecare și-l are în sine însuși. Au doară Lenea și Lașitatea nu sunt niște dușmani atât de puternici, încât pentru a-i birui îți trebuie curaj? Dar oare dacă te vor birui acești dușmani, ce vei mai putea face? Ce vei putea începe când te stăpânește Lenea și Lașitatea, cari nu caută decât aceea ce le vine bine?

Apoi, chiar dacă ai început un lucru bun, ca să-l isprăvești îți trebuie statornicie, căci dacă vei începe azi unul, mâne altul, vei ajunge întocmai ca și cânele, care miroase acum o urmă de fiară, mai apoi alta și astfel se obosește, alergând în stânga și în dreapta, fără a prinde ceva. Viermele de mătasă trebuie să-și toarcă firul până în capăt, pentru a-și face gogoșa și pentru a

tești din ea fluture. Dacă o cloșcă la o săptămână s'ar urî de a mai sta pe ouă și a le cloci, din ouăle acelea n'ar ieși pui în vecii-vecilor.

În toate lucrurile trebuie statornicie. Dar știți voi, care este puterea aceea mare și tainică, pe care omul o are dela Dumnezeu la îndemână și cu ajutorul căreia poate face tot ce vrea? Aceea este *voința*. Cu *voința*, ceea ce nu se știe, se învață; și ceea ce nu se putea, se face. *Voința* îți îmbeie mijloace pentru a birui orice greutate și pentru a înlătura orice piedecă. Neputința în lucrurile de toate zilele, de nouăzeci și nouă de ori la sută nu este decât slăbiciunea *voinței*. Cel ce știe a voi, acela știe și începe și sfârși. Acela înfruntă toate piedicile, biruiește pe toți dușmanii și nu cade niciodată.

Se înțelege, că toate aceste daruri noi numai cu puterile noastre nu ni le putem câștiga pe toate și să rămână statornice în noi, ci trebuie să le cerem dela Dumnezeu, care ni le va da, dacă și noi le vom căuta, sau dacă cel puțin nu le punem piedici. Dumnezeu îți dă, dacă ceri, dar nu te face cu de-a sila. Cere cu credință și vei primi tot ce ceri!

Credința mai întâi și nădejde în Dumnezeu, iar celelalte vor veni toate, pe rând. Cine n'are credință și nădejde în Dumnezeu, acela se încrede sau în oameni sau în puterile sale proprii. Dacă omul sau oamenii în cari s'a încrezut l'au amăgit, el rămâne desnădăjduit; iar dacă se încrede în puterile sale proprii, când vine la mijloc o putere, căreia el nu-i poate porunci, de asemenea rămâne desnădăjduit; iar Mlchiduță, care nici nu doarme și nici nu face bisericii îl sfătulește să-și curme firul vieții, ca să scape din încercătură, cu toate că nu scapă, după cum zicea Toader.

Dacă celce s'a spânzurat ar fi avut credință și nădejde în Dumnezeu, n'ar fi făcut ce a făcut, ci ar fi gândit: Dumnezeu îmi va ajuta și voi face cum voi putea, până mă voi scăpa de datorii. Voi munci și eu și nevasta și vom cruța și vom plăti, azi ceva, mâine ceva, până vom plăti tot. În puterile tale de geaba te încrezi, o, omule, căci puterile acelea sunt puține și slăbesc ușor și apoi tu te pomești dintr'odată singur și neputincios. De aici apoi vine desnădăjduirea, iar din desnădăjduire sinuciderea.

Credință deci, dragii badii, rugăciune și nădejde în Dumnezeu! Să ceri dela El cu credință, dar să și vorești din toată inima aceea ce ceri și să faci tot ce stă în puterea ta, ca să ajungi la ceea ce dorești și atunci bunul Dumnezeu îți va da „Tăria“, acel uriaș cu trei brațe, care te va ajuta să înfrunți toate năcazurile și să biruești pe toți dușmanii sufletului tău.

Credința și Nădejdea în Dumnezeu nase *Dragostea*, iar *Dragostea* aduce cu sine *Rugăciunea*, care este cea mai sfântă și mai dulce mângăiere și întărire a sufletului năcăjit. Cine nu are aceasta și nu caută să și le însușască, acela va fi biruit de toate năcazurile și nevoile, căci omul niciodată nu se simte mai slab și mai neputincios ca atunci, când se razămă pe propriile sale puteri și numai pe ele.

Chiriac Mincinosul.

Mulți mincinoși mai încurecă lumea și pierd vremea în această frumoasă grădină a lui Dumnezeu, dar ca Chiriac a lui Filimon

n'ai găsi un alt mincinos pe întreg rotogolul pământului, de-ai umbla cu opinci de fier și cu toiag de oțel, până s'ar toci!

Se mai întâmplă în lumea asta de năcaz, de mai mințește omul câte odată, mai ca să scape de vre-un năcaz, mai ca să-și poată vinde o vacă bătrână de douăzeci de ani, pe care o face junincă de patru-cinci ani, ori vreo șterpătură pe care o face de-a făta; dar așa să mințească, numai de dragul minciunii cum făcea Chiriac, doar nici că mai este altul în toată lumea asta mare! Mințea Chiriac — cum e vorba, — de stetea soarele în loc și se mira și el de așa scornituri gogonate și goarnășe.

Nu era lucru despre care să se vorbească și Chiriac să nu zică, că *el* a văzut mai mare, mai frumos ori mai minunat și mai groaznic și spunea la minciuni, de să se dărâme Negotul și să înghețe Mureșul în miezul verii, nu alta.

Chiriac era un român verde, ca de vreo patruzeci de ani, chipeș — de altcum, — harnic și umblat în lume. Fusesse adecă prin Țara nemțească, pe la Marxloch și pe la

Oberhausen ; în America pe la Homestead Pa., pe la Canton O., pe la Indiana-Harbor Ind., pe la Chicago Ill. și prin Vest-Virginia. După ce se întoarse din America îl luară cătană la „Ștreliști“ din Sibiu, cu cari în 1914 și plecă la războiu, mai întâi în Galiția, apoi în Polonia rusească, unde și căzuse prizonier și fu dus tocmă în Siberia, la Irkutsk, lângă lacul Baical, de unde se reîntoarse acasă abia în 1920, după ce a cutreerat China, Japonia și Asia mică.

Știa multe, dar îi plăcea să și mințească și să le înflorească, de uneori și se făcea părul măciucă, ori că îți venea să râzi, să te prăpădești.

Oamenii din sat îl luară în sus și — ca să-și facă râs, — unde se adunau mai mulți laolaltă, dacă era și Chiriac de față, unul spunea o minunăție, ca apoi Chiriac să spună alta și mai gogonată, pe care el o văzuse cu ochii săi, întotdeauna, să o înflorească și să o umfle ca pe un balon de ale lui Zeppelin.

Sandu a lui Vijelie încă știa să pocnească la minciuni și să spună câte una gogonată, de să și se deschidă brișca 'n buzunar, nu alta.

Pe el îl puneau sătenii să pornească pe Chiriac și-apoi — dă-i pe răs, române, — de nici comédia cea mai șoadă să fi fost.

Intr'o Duminică, după liturgie, până să se cam fiarbă mămăliga, oamenii, ca de obicei, se adunară la un loc, etondromănind, mai una, mai alta; numai iată că vine și Chiriac.

— Noa, Sandule — îi zise badea Nicolae Fătul. Pornește Chiriac și dă după el, ca să mai râdem.

Sandu era meșter și știa să prindă pe Chiriac de minciună cu o altă minciună, scor-nită de el, pe care o spunea ca și cum de bună seamă s'ar fi și întâmplat. Cât ce văzu deci că se apropie Chiriac, se făcu așa ca și cum ar fi urmat vorba de mai 'nainte și zise:

— Așa zo! Una ca asta n'am mai văzut de când sunt pe lume. Minune, măi, omul lui Dumnezeu! Și să nu pățească nimeni...

— Despre ce-i vorba? — întrebă Chiriac, curios.

— D'apoi tu n'ai auzit ce a pățit Miș din Hudîță, ieri, pe vântul acela? Ori poate pe unde ai lucrat tu ieri nici n'a fost vânt și prepestenie?

— Da' ce-i? — întrebă Chiriac din ce în ce mai curios.

— D'apoi, uite: eu eram la coasă, în Fundătură și numai vine un vânt și o furtună — Doamne, drăguțule, — de să te sboare ca pe o peană, nu alta. Eu am desfăcut ștreangurile dela boi — că boii erau în părau și nu-l ajungea vântul și vijelia așa pogan, apoi mă mai gândeam în mintea mea, că ei sunt mai grei și nu poate să-i ducă așa ușor ca pe mine, — și m'am legat de un stejar gros. Dar să fi văzut ce făcea vântul cu mine! Mă flutura încoace și încolo, ca pe-un steag. Toemai atunci aduce ceasul cel rău — că mai bine n'oi zice, — pe Miș din Hudță, cu un car de fân. Venea cătră casă. Vacile trăgeau și se opinteau, iar Miș era în vârful carului. Și numai nu fi-l apucă vijelia, chiar când era pe lângă lunca mea și ia carul pe dedesubt și îl ridică în sus, cu vaci cu tot. Vacile scăpărau din picioare, numai așa, în ater, că nu mai atingeau pământul. Ba l-a ridicat la vreo zece-cincisprezece stângini și l-a aruncat toemai dincoace de părau cel mare, în cale. Prepestenia asta n'a ținut decât vreo trei-patru minute și a încetat, iar Miș,

cu carul și cu vacile, se slobod frumos jos, de par'că i-ai fi așezat cu mâna. Și, măi, omul lui Dumnezeu, nu li s'a întâmplat nimic! Vacile încep a rumega și a-și urma calea — căci prin ater ele odihniseră o lecuță; — iar sasul din vârful carului își aprinse pipa și — cea, Lori, hei, Virag, — mai departe.

Oamenii așteptau cu gura căscată și cu nodul de răs la capul pieptului, să vadă și să audă ce va răspunde Chiriac la această minciună goarnășe și gogonată.

— Asta-l nimic, — face Chiriac. Când eram eu în Siberia, la Irkutsk, eram la un domn mare, care avea casa chiar lângă Baical. O casă mare, cu trei etaje. Într'o noapte, iacă numai, că dă Dumnezeu un vânt pogan și o prepestenie mai mare decât aceea, despre care spune Sandu. Eu n'am simțit nimic teri. Se vede că pe unde am fost eu, teri, n'a ajuns; căci vijeliile astea o iau așa numai cu dărabul și n'ajung peste tot locul. Și numai vine o vijelie — cum zic, — iar dimineața ne pomenim de cealaltă parte a lacului, cu casă cu tot. Nu știam unde suntem. Domnul mă trimite pe mine să văd și să întreb unde suntem. Întreb eu pe un vecin și

pe altul; dar nu cunoşteam pe nici unul şi nici ei nu ne cunoşteau, nici pe mine şi nici pe domnul. Ne dusese adecă vântul departe, căci domnul, seara, uitase să lege casa de pociumbi — căci așa e acolo. Casele toate au belciuge de fier pe la colțuri, iar jur-împrejur sunt pociumbi mari de beton și seara le leagă cu lanțuri tari, ca să nu le ducă vânturile cele pogane. Într'o singură seară uitase domnul să o lege și atunci a pățit-o.

Sătenii râdeau pe înfundate, de se spe-teau; da' Sandu se făcea serios și scodârli pe Chiriac cu o întrebare.

— Dar de oraș și de celelalte case ce s'a ales? Nu cumva a mai dus și altele; ori poate chiar străzi întregi?

— Străzile nu le poate duce, să fie vijelia cât de amarică — explică Chiriac cu toată seriozitatea, — căci străzile sunt prinse cu piroane lungi și groase în pământ și așa orașul și străzile au rămas unde au fost. Numai casa noastră a fost cea fără noroc. Dar ce e mai șod: noi nici unul n'am știut nimica despre vânt, până dimineața. Domnul a trebuit apoi să vândă locul, unde fi fusese casa mai înainte și să cumpere acela, unde

se așezase casa și să mai dea și o grămadă de bani.

Lumea râdea de se strâmba, numai Sandu și Chiriac erau serioși de credeai că vin dela percepție ori dela alegere de deputat, în opoziție.

Altă dată Sandu, văzând că se apropie Chiriac, începu:

— Măi, măi, măi, săracul om! Ce frică va fi fost în pielea lui!

— De cine-i vorba? — întrebă Chiriac, ca un doftor, care întreabă pe bolnav: Unde te doare?

— Da de năcăjitul ăsta de Ion al Sonului din Mărăcini. A vrut să meargă alaltăieri la târg, la Aiud. Podul era înglodat la țarm și nu umbla; da' el — hai, sfătosul, — se sule în luntre și — hai — s'o mâne el cu lopata și să treacă Mureșul. El nu mânase luntre nici odată. Da' tot — și mai oblu și mai strâmb, merge el până pe la mijloc, numai — bândâbâc, — luntrea se cufundă, iar el rămâne în Mureș. De înotat nu știa înota, ca săcurea și ca fierul plugului; dar își aduce românul aminte ce să facă. Își desbracă adecă țundra, șade pe ea și apoi

cu bățul — dă-i să meargă, — ea pe plută, până la țărm, și a scăpat.

— Dar când m'am dus *eu* în America — începu Chiriac, — și când eram tocmai pe la mijlocul apei, iacă, numai vedem un vapor unguresc, care venea dela Fiume. Cum era încărcat el, cum nu, îl vedeam numai că merge tot într'o lature. Vor fi pus, poate, cărbunii și povara tot numai de-o lature, — căci unгурul, cât e el de fălos, tot nu știe încărcă cum știe neamțul. Când era aproape de noi, ca de o svârlită, îl vedem numai că tot mai într'o parte merge, tot mai într'o parte, până — huștului, — se răstoarnă și se confundă, iar oamenii rămaseră în baltă. Da' căpitanul vaporului — om cuminte și curajos, — strigă tare, ca să audă toți: Nu vă speriați, oameni buni! Fiecare să-și ia perina dela cap și să șadă pe ea. Și ședeau oamenii pe perini în apă, de gândeai că își spală picioarele, până a venit alt vapor, care i-a luat sus și au scăpat toți.

Oamenii râdeau de se îngrășau, numai Sandu și Chiriac steteau ca la sărăcustă.

Altă dată spunea Chiriac cum în Rusia, unde a fost el mai întâi după ce l-a prins,

atât de mult se apropiară austriacii, de gloanțele din tunurile lor treceau tot peste oraș. Domnii lui, văzând că acolo nu mai e modru de stat, pe el l-au trimis la „lagăr“, iar ei și-au împachetat tot ce au avut și au fugit. Numai bieteles găini au fost uitate, închise în cotigarul lor.

Austriacii nu ajunseră însă a se înstăpâni pe orașul acela. Ba fură alungați înapoi, așa, încât stăpânii săi, după doi ani se reîntoarseră acasă. Cel dintâi lucru le fu să dea fuga la cotigarul găinilor, ca să vadă ce s'a ales de bieteles lighioane. Găinile erau toate, adică nici mai multe, nici mai puține decât au lăsat. Nu s'a prăpădit nici una, afară de cocoș. Adecă ce se întâmplase? Găina, azi oua un ou și îl mânca, mâne oua iară și iară îl mânca și astfel găinile toate, cu câte un ou la zi, trăiră doi ani de zile. Cocoșul, săracul, n'a avut ce mânca, deoarece găinile din oușorul acela la zi nu putură să-i dea și lui și astfel el pierise de mult.

În Țara nemțească văzuse Chiriace fabricii, în cari băgai cucuruz, crumpene și lătură și ieșeau cârnați, șunci, costițe afumate gata, cârtaboși și slăniți; căci pe acolo nu

e nevole ca acele bucate să le mănec mai întâi porcii, ca să se îngrăse și că pe acolo nici nu sunt porci, numai pe ici-pe colo, câte unul, prin Țircus și prin comédii. De asemenea sunt — și el a văzut fabrici, — în cari băga fân sau iarbă și apă și ieșea lapte și smântână.

D'apoi în America, câte minuni n'a mai văzut Chiriac! Acolo a văzut mașini, cari îți samână, îți sapă, îți cresc și îți culeg cucuruzul într'o singură zi, așa că dimineața — de pildă, — e boană, la amiază e cu spic și rodit, la oină e de frupt, iar seara câte doi și trei ciucalai pe un fir, copt și uscat ca nuca, de numai să-l duci la moară. Acum se gândește unul — mai zicea Chirie, — să lscodească o mașină mică, numai cât o tabachere, în care să bagi nu știu ce leacuri și apoi să scoți din ea mâncări și beuturi, de cari îți poștește inima. Planul mașinii — zicea — că l-a fost văzut; dar n'a fost apucat să o vadă gata, că ar fi cumpărat-o, de ar fi știut că dă trei sute de dolari pe ea.

La New-York văzuse o fabrică de ghete de gumă de aceea, din care se fac cotcele

și mingile cu cari se joacă copiii primăvara. Stăpânul fabricii, ca să arate lumii cât sunt de bune ghetetele acelea și că cine le încalță, umblă atât de ușor de gândești că nici nu atinge pământul, — a chemat un om de pe stradă, dar un om, care nu știa ce e frica, nici amețea. Il încalță cu o pereche de ghetete de acelea, apoi îl sui în al douăzecilea cat și îl aruncă jos, în stradă. Eu eram acolo — întâri Chiriac, — și mă uitam ca la minune. Omul, nu numai că nu se schilăvț; dar, când ajunse la pământ, sări ca o minge de gumă și se duse iar în sus, până la al douăzeci și unulea cat. Apoi a venit din nou jos, dar iar a sărit în sus, până la al douăzeci și doilea cat; și tot așa a sărit vreo trei zile, încât a trebuit să cheme pompterii, să-l prindă. Dar nimenea nu putea să-l țină, așa de cu putere îl împingea guma în sus. Dela o vreme au trebuit să-l puște, ca să nu moară de foame.

În California văzuse o mașină mare și cu o țevă groasă și lungă ca de un kilometru; iar în țeava aceea, pe la un cap băgau struguri, iar de partea cealaltă ieșeau oamarii beți, cu pălăriile într'o ureche și chiulnd.

Aşa își petreceau sătenii cu Chiriac. Râdeau de vedea cum pun carne și grăsime pe ei, mai uitându-și de grijile și de năcazurile de toate zilele, cari, nechemate și nepoftite, vin și se îngrămădesc pe capul omului ca omizile primăvara pe stejari.

Cuvinte mai necunoscute într' unele ținuturi.

(Provincialismele sunt mai cu seamă din ținutul
Târnavei-Mari.)

Abrictăluiesc, o abrictălutesc eu = o aduc pe calea cea bună (după abrichten, nemțește = instruiesc); *acnemerul* = cuțitaș pantofăresc, după nemțește; „*aințâl-abfalăn*“ = unul câte unul, unul după altul. Comandă, după nemțește: Einzel abfallen; *aprașteauăle ei!* = înjurătură mai nevinovată, după ungurescul: „*apró istenek*“; *baiu*, nu vei mai avea baiu = grije, după ungurește: baj; *blioancă*, a rămas blioancă = dovedită, dumirită că n'a făcut bine; *boboul*, să-ți tai boboul = palton de pănură, haină; *boltă* = prăvălie; *boșcăind* din pipă = dând fumuri groase din pipă; *branțul* = talpă subțire; *briboiu* = cui de oțel, de găurit metalul, la

faur; *brîșca'n buzunar* = briceag, cuștaș de buzunar; *bumbenă*, stătea bumbenă toată ziua = tăcută și mînioasă, posomorită; *capchiu*, omul capchiu = căpierea e boală la oi. Oaia capchie nu mai umblă cu turma, ei singură; *căprar* = caporal; *chilav* = schilav; *chindeauă* = prosoape, după ungurește: *kendő*; *chipeș* = frumos, bine făcut, după ungureșcul: *képes*; *ciondromănind* (cu vorba) = vorbind verzi și uscate, de trecere de vreme; *ciot* = buturugă, partea rămasă la copac dintr'o creangă ruptă; *citavă* = sănătoasă, întreagă; *ciupărau*, puți ciupărau urzicile = ciupeau cu poftă; *clichină*, mâneca de elichină = mâneca sumanului (dela nemțesul Kleidehen); „*coasă*“ de grijit banii, = cassă de fier; *conșil* = membru în consiliul comunal; *copul*, bate cu copul în fundul ferdelii, la moară = semnul dat de morar că ia vamă și să fie controlat; *cotigarul* gănilor = coteșul de găini; *creișar* = ban de pe vremea Austro-Ungariei, a suta parte din fiorinul austro-ungar; *dărăbul*, cu dărăbul = cu bucata, după ungureșcul: *darab*; „*falșangul*“, căputa cu falșangul = la ciobotar eleștele cu care întinde ptelea. După nemțește: *Faltzange*; *ferdeveltăr* = îngrijitor de cal, după nemțește: *Pferde-Werter*; *filăr* = sergent, după nemțește: *Führer*; *Fioma*, cătană în Fioma = soldat în Flume; *flecuri* și *obărflecuri* = bucățile de talpă din cari

se alcătuieste călcâiul încălțămintelor. După nemțește: *Fleck* și *Oberfleck*; *foalele*, îi merge foalele = i-e stricat stomacul, are diaree; *fraităr* = soldat fruntaș, nemțește *Gefreiter*; *ghefraitării* = fruntașii, în miliție; *ghiciuluirea* = valorificarea, prefăluirea unui lucru; *ghilaz*, mă faci de ghilazul lumii = de răsul sgomotos al lumii; *goarnășe*, scornituri gogonate și *goarnășe* = minciuni mari de tot; *go de hel in gademn san anogan* = englezește, o înjurătură, o trimitere la dracu; *grunbuc* = catastro, după nemțește: *Grundbuch*, la notariat; *hălădui*, nu mai putem hălădui de gura lumii = nu putem trăi de bârfele oamenilor. După ungurește: *haladni*; *hondromăniud* = vorbind așa, pentru tine, murmurând; *hăpătea* de gură = vorba repede și fără socoteală; *hăplău*, cât un hăplău = un gligan, crescut mare și fără de vlagă, fără de merite; *harț*, să țină harț = discuție, vorbă aprinsă, cu cerbieie; *hoașcă* = bătrână uscățivă și rea; *hobăle*, scoțând nește hobăle albe și subțiri = foi de lemn, carti ies din netezirea scândurilor, la măsar. După nemțește: *Hobeln*; *hurduzău*, = funie lungă cu care se leagă carul cu fân; *înduplecându-se*, umbla le-gănat înduplecându-se = obosit și fără voie; *jinars*, = vinars, rachtu; *jucuț*, = executor, portărel; *lepedeu*, = cearceaf, după ungurește: *lepedő*; *Lori*, cea, Lori, hei, *Dirag* =

nume de vaci, la sași și la unguri; *marea Driatică*, = Marea Adriatică, rău exprimat; *marș-ibung* = exercițiu de marș, după nemțește: Marsch-Übung; *mașinănghever* = mitralieră (după nemțește: Maschinengewehr); *modru*, nu era modru = nu era chip, puțință; *morcoașa pe osii* = fierul de pe osii; „*motofârțul*“ = automobil, exprimat greșit; *noa vad ezăd* = săsește: Was ist? Ei, ce este?; *nămângea*, și-l nămângea = și-l murdărea; *născocorea*, se născocorea = își arăta nemulțumirea în mod fățiș de tot; *ocoș* = cuminte, isteț. Dela ungureseul: okos; *ofițir-ștel-fărtreter* = ofițer locțiitor, cel mai înalt grad din armata austro-ungară, la care putea ajunge un om fără școală secundară. *Stellvertreter*; *ogină* = mica gustare, între prânz și cină. Dela slav, hodina; *pălanguri* = pălanuri; *pentecită* = apendicită, rău exprimat, boala apendicită; *pescoiu viu* = pește mare; *pogan*, așa.. = grozav, impunător; *prinpretorul* = primpretorul, exprimat rău; *rânză* = stomac; *rașpanghel*, luat la rașpanghel = luat la întrebări, cu amenințări; *șan* = lemn în forma pictorului, pe care se formează încălțăminte. (Calapod); *Sărăcustă* = slujba de 40 de zile după mort. Din grecește: Tessarakosta; *scodârli* pe Chiriac cu o întrebare = iscodi, a cerceta; „*sfecuri*“, s'o prindă cu sfecuri = cute de oțel cu cari prinde pieleape modelul de lemn (calapod); *Șpilărul* = sulă

dreaptă pentru făcut gaură în talpă, la încălțăminte. După nemțește; *Șterpătură* = vacă stearpă, care nu dă nici viței, nici lapte; *Strajameșter* = plotonier; „*Ștreliții*“ din Sibiu = Infanteria regimentului austriac No. 31 din Sibiu; *ștrinfi* = ciorapi, după nemțește: Strümpfe; *Șuster-pap* = cletu de alipit pielea de încălțăminte, la pantofari. După nemțește: Schusterpap; *tăgârță* de făină = săculeț de făină, din ungurește: tegercze; *țecheră* = corfă coșuleț de papură; *tembeleu*, să nu fii tembeleu de acela = tembel, neghiob, prost; *țircus* = circus; *țivilie* = lumea civilă, nemilitară; *trăncălau*, ca un... = om fără de treabă, prostănac, derbedeu; „*Văndrălăii*“ = oameni fără de treabă, vântură țară, dela nemțescul: wandern — a călători; *vantura* șurii = grinda pe care se răzintă acoperișul șurii; *vecsăl* = cambiu, poliță; după nemțește: Wechsel; „*verigile*“ = legături de fier la car; „*Vertaim*“ = „*Wertheim*“ - cassa, cassă wertheimiană; *vin-dereu* = uliu, vultur; *vozut* = văzut, spun sașii așa, fiindcă nu pot exprima pe ă; *vurștul* = cârnat, după nemțește: Würst.

Datorințele bunului Român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

Este cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *biblioteca centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărance române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferențe* populare la sate și la orașe. — 5. A înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutori de carte). — 6. A înființat *bănci populare și cooperative*. — 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. A tipărit revista „*Transilvania*”. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare* la sate. — 10. A ajutat construirea de *Case naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarii cu școală mai mare (de către Secțiile „*Astrei*” din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

Să se *inscrie membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membru activ 50 Lei). — 2. Cărturarii cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*” și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „*Astrei*”. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca poporală a „*Asociațiunii*” (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1. Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei.)

**Să iubiți Asociațiunea „Astra“ — cetitori
români ai acestei cărți!**

**Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți
că lucrați pentru propășirea noastră, a tu-
turora!**

**„Astra“ vrea o țărănime sănătoasă, de-
șteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare,
cu încrederea într'un viitor strălucit.**

Calea „Astrei“ duce spre mântuire!

Ultimele numere ale „Bibliotecii popo-
rale“ sunt următoarele:

Nr. 208. *Poezii populare din granița Nă-
săudului*, culese de *Emil Al. Boșca*.

Nr. 209—212. *Trecutul nostru românesc*.
Scurt manual de istorie națională, de *Prof.*
Ioan Lupăș.

Nr. 213. *„Tot omenia-i mai tare“*, co-
medie țărănească, în 3 acte, de *Petrea*
Dascălul.

Nr. 214. *Valorificarea muncii, rașionali-
zarea gospodăriei țărănești*. Invățături agri-
cole-economice, scrise în grai popular de
Gheorghe Brânduș.

Nr. 215—216. *Dragostea-pârdalnică!* (Nă-
ravuri muieresti.) Comedie populară în 4 acte
de *Iosif Gregor-Tajovsky*. Tradusă din limba
slovacă de *Libușa Monasterianu*.